

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**O‘ZBEKISTON BADIY AKADEMIYASI HUZURIDAGI
BADIY TA‘LIM YO‘NALISHLARIDA PEDAGOG VA MUTAXASSIS
KADRLARNI QAYTA TAYYORLASH HAMDA ULARNING
MALAKASINI OSHIRISH MARKAZI**

“HAYKALTAROSHLIK (TURLARI BO‘YICHA)” YO‘NALISHI

**“HAYKALTAROSHLIK ASHYOLARI BILAN ISHLASH”
MODULI BO‘YICHA**

O‘QUV–USLUBIY MAJMUA

Toshkent 2023

Modulning o‘quv-uslubiy majmuasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2023-yil 25-avgustdagi 391-sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan o‘quv dasturi va o‘quv rejasiga muvofiq ishlab chiqilgan.

Tuzuvchi: N.Usmanov – Katta o‘qituvchi.

Taqrizchilar: A.Xotamov – dotsent.
J.Annazarov – dotsent.

O‘quv dasturi O‘zBA huzuridagi Markaz Ilmiy-metodik Kengashining qarori bilan tasdiqqa tavsiya qilingan (2023 yil 1-maydagi 2- sonli bayonnoma).

MUNDARIJA

I. ISHCHI DASTUR	3
II. MODULNI O‘QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTREFAOL TA’LIM METODLARI.	10
III. NAZARIY MATERIALLAR	17
IV. AMALIY MASHG‘ULOT MATERIALLARI.....	17
V. KEYSLAR BANKI.....	34
VI. MUSTAQIL TA’LIM MAVZULARI.....	37
VII. GLOSSARIY	39
VIII. ADABIYOTLAR RO‘YXATI.....	Ошибка! Закладка не определена.

I. ISHCHI DASTUR

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni bilan tasdiqlangan “2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar Strategiyasi”da milliy kadrlarning raqobatbardoshligi va umumjahon amaliyotiga asoslangan oliy ta‘lim milliy tizimining sifati oshishiga, Bolonya jarayoni ishtirokchi mamlakatlari diplomlarini o‘zaro tan olishga, o‘qituvchi va talabalar bilan almashuv dasturlarini amalga oshirishga ko‘maklashuvchi 1999 yil 19-iyundagi Bolonya deklaratsiyasiga qo‘shilish masalasini ko‘rib chiqish belgilab qo‘yilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”da oliy ta‘lim jarayonlariga raqamli texnologiyalar va zamonaviy o‘qitish usullarni joriy etish, yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb etish, korrupsiyaga qarshi kurashish, muhandislik-texnik ta‘lim yo‘nalishlarida tahsil olayotgan talabalar ulushini oshirish, kredit-modul tizimini joriy etish, o‘quv rejalarida amaliy ko‘nikmalarni oshirishga qaratilgan mutaxassislik fanlari bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlar ulushini oshirish bo‘yicha aniq vazifalar belgilab berilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Tasviriy va amaliy san‘at sohasi samaradorligini yanada oshirishga doir chora-tadbirlar to‘g‘risida” 2020-yil 21-apreldagi PQ-4688-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “O‘zbekiston Badiiy akademiyasi huzuridagi Badiiy ta‘lim yo‘nalishlarida pedagog va mutaxassis kadrlarni qayta tayyorlash hamda ularning malakasini oshirish markazi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2021-yil 21-iyundagi 385-son qarorida belgilangan ustuvor vazifalar, kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini yangi bosqichga olib chiqish, pedagog va mutaxassis kadrlar salohiyatini oshirish va shu orqali talabalarning badiiy estetik didini yuksaltirish kabi muhim vazifalar qo‘yilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentning 2019-yil 8-oktabrdagi Farmoni bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”ga ko‘ra mamlakatdagi oliy ta‘lim muassasalarining 85 foizi 2030-yilgacha bosqichma-bosqich kredit-modul tizimiga o‘tishi rejalashtirilgan. Bu yaqin yillar davomida mamlakatdagi deyarli barcha oliy ta‘lim muassasalarining kredit-modul tizimida faoliyat yurita boshlashidan darak beradi.

Shuningdek, 2022 – 2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasining V bob Ma‘naviy taraqqiyotni ta‘minlash va sohani yangi bosqichga olib chiqish yuzasidan 75-maqсад: Tasviriy va amaliy san‘at hamda

dizayn yo‘nalishlarini rivojlantirish, aholining badiiy-estetik didini yuksaltirish yuzasidan belgilangan vazifalarni amalga oshirish, mamlakatimizning barcha sohalarida islohotlarni amalga oshirish, odamlarning dunyoqarashini o‘zgartirish, yetuk va zamon talabiga javob beradigan mutaxassis kadrlarni tayyorlashni hayotning o‘zi taqozo etmoqda. Respublikada ta‘lim tizimini mustahkamlash, uni zamon talablari bilan uyg‘unlashtirishga katta ahamiyat berilmoqda. Bunda mutaxassis kadrlarni tayyorlash, ta‘lim va tarbiya berish tizimi islohatlar talablari bilan chambarchas bog‘langan bo‘lishi muhim ahamiyat kasb etadi. Zamon talablariga javob bera oladigan mutaxassis kadrlarni tayyorlash, Davlat talablari asosida ta‘lim va uning barcha tarkibiy tuzilmalarini takomillashtirib borish oldimizda turgan dolzarb masalalardan biridir.

Ushbu dasturda xorijiy davlatlardagi kredit ta‘lim tizimlari, kredit tizimi asosida ta‘lim jarayonlarini tashkil etish va uning sifatini ta‘minlashning innovatsion metodlari, kredit-modul tizimida pedagoglar faoliyati, kredit-modul tizimida o‘quv jarayonining uslubiy ta‘minoti, ta‘lim sohasiga oid qonun hujjatlari va ularning mazmuni, ta‘lim muassasalarida korrupsiyani oldini olish va unga qarshi kurashishning huquqiy va ma‘naviy-ma‘rifiy asoslari, oliy ta‘limning normativ-huquqiy asoslari bayon etilgan.

Bugungi kunda oliy ta‘lim muassasalari tomonidan ta‘lim va tarbiya jarayonlarini tashkil etishda: O‘zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi, “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonun, farmonlar, qarorlar hamda Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligining buyruqlari kabi normativ hujjatlar qo‘llanilmoqda. Lekin shu kunga qadar ta‘lim va tarbiya jarayonlarini subektlari tomonidan ushbu hujjatlarni amalda qo‘llanilishining nazariy va amaliy jihatlari deyarli o‘rganilmagan. Bu holatlar oliy ta‘lim muassasalarida qo‘llaniladigan oliy ta‘limning normativ-huquqiy asoslarini har tomonlama nazariy va amaliy jihatdan o‘rganish va tahlil etishni dolzarbligidan dalolat beradi.

Modulning maqsadi va vazifalari

Modulning maqsadi: pedagog kadrlarni innovatsion yondoshuvlar asosida o‘kuv-tarbiyaviy jarayonlarni yuksak ilmiy-metodik darajada loyihalashtirish, sohadagi ilg‘or tajribalar, zamonaviy bilim va malakalarni o‘zlashtirish va amaliyotga joriy etishlari uchun zarur bo‘ladigan kasbiy bilim, ko‘nikma va malakalarini takomillashtirish, shuningdek ularning ijodiy faolligini rivojlantirishdan iborat.

Modulning vazifalari:

- “Haykaltaroshlik (turlari bo‘yicha)” yo‘nalishida pedagog kadrlarning kasbiy bilim, ko‘nikma, malakalarini takomillashtirish va rivojlantirish;

-mutaxassislik fanlarini o‘qitish jarayoniga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va xorijiy tillarni samarali tatbiq etilishini ta’minlash;

- “Haykaltaroshlik (turlari bo‘yicha)” yo‘nalishida qayta tayyorlash va malaka oshirish jarayonlarini fan va ishlab chiqarishdagi innovatsiyalar bilan o‘zaro integratsiyasini ta’minlash.

Modul bo‘yicha tinglovchilarning bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalariga qo‘yiladigan talablar

“Amaliy san’atda kompozitsion yechim masalalari” modulini o‘zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida:

Tinglovchi:

- hozirgi zamon haykaltaroshlik nazariyasi asoslarini;
- bo‘rtma (qabariq), dastgoh, relyef, barelyef, gorelyef, kontrrelyef va o‘yma haykaltaroshlik turlarini;
- haykaltaroshlik ashyolarini;
- zamonaviy haykaltaroshlikda modernizm (kubizm, geometrik abstraksiya, De Steyl, supermatizm, konstruktivizm, dadaizm, syurrealizm, futurizm, formalizm, abstrakli ekspressionizm, pop-art, maksimalizm, lendo-art, istomatsiya)ni;
- turli haykaltaroshlik ashyolarida ishlash va ulardan foydalanisht usullarini;
- haykaltaroshlik asarlarini har tomonlama inson ehtiyoji talablariga javob beradigan holda me’moriy muhitga moslashtirish usullarini;
- mayda plastika tushunchasi, mayda plastik asarlarning o‘ziga xosligini;
- mayda plastikaning asosiy turlarini;
- medalyer san’ati, mayda plastika ta’sirchanligining asosiy vositalarini;
- abstrak haykaltaroshlik, minimalizm va postminimalizm – haykaltaroshlikning yangi zamonaviy oqimlari sifatida ekanligini *bilishi* kerak.

Tinglovchi:

- haykaltaroshlik san’atida plastik, yo‘nilovchan va quyish borasida foydalanadigan zamonaviy ashyolardan foydalanish;
- haykaltaroshlikda zamonaviy ashyolarda ishlash texnologiyalarini qo‘llash;
- bronza, marmar, yog‘och, sun’iy tosh, oyna, plastik materiallar, sopol, qimmatbaho materiallar, gips, loy, shamot va boshqa turli xom ashyolardan foydalanib zamonaviy kompozitsiyalar yaratish texnologiyalarini o‘rganish;
- kompozitsiyaning plastik yechimi, hajmdoshlik, masshtablilik, proporsionallik, shakl plastikligi qonunlarini o‘rganish;

- medalyer san'ati asarlarining o'ziga xosligini o'rgatish;
- kichik shakldagi mihiyatli hajmdagi haykaltaroshlik asarlarini yaratish;
- amaliy san'atning realistik maktab an'alarini o'rganish, saqlash hamda rivojlantirish.
- hozirgi zamon amaliy san'atining yangi pog'onalarini egallash.
- yaratilgan va yaratilayotgan badiiy asar ta'sirchanligini anglash, xis etish va uning badiiy g'oyasini oshirish.
- 3D - model va fotohaykaltaroshlikda qo'llaniladigan zamonaviy ashyolar, to'ldiruvchi komponentalarni taxlil qilish;
- badiiy asarning kompozitsion qurilishini o'rganish *ko'nikmalariga* ega bo'lishi lozim.

Tinglovchi:

- rivojlantirish yo'nalishlarini belgilab olish bo'yicha nazariy bilimlarni shakllantirish;
- me'moriy innovatsiyalarni funksional jihatdan ilg'or shakllarini yaratish;
- kichik va katta formadagi me'moriy haykaltaroshlik elementlarini yaratish;
- ommaviy jismlar san'atiga oid, kam sonli, betakror miniatyurali haykaltaroshlik namunalarini tahlil qilish;
- natyurmort, peyzaj, kichik hajmdagi shaklli, landshaft dizayni, kinitik mayda plastik haykaltaroshlik asarlarini qo'llash;
- kichik shakldagi badiiy quyish, chekanka, toblash, yopishtirishning zamonaviy texnologiyalari qo'llaniladigan san'at asarlari yaratish;
- badiiy ijodga estetik munosabat tarixini bilish;
- go'zallikni anglash va baholashda estetika tushunchalarining o'rni va rolini tahlil etish;
- badiiy asarni estetik idrok etish *malakalariga* ega bo'lishi lozim.

Tinglovchi:

- haykaltaroshlik fanining zamonaviy nazariy asoslarini o'rganish;
- shakl yaratish qonuniyatlari o'rganish;
- me'moriy innovatsiyalarni ilg'or shakllarini yaratish;
- haykaltaroshlikda ashyoda ishlashning ilg'or texnologiyalaridan foydalaniish;
- hozirgi zamon amaliy san'atining yangi pog'onalarini egallash;
- turli haykaltaroshlik ashyolarida ishlash va ulardan foydalaniish;
- kichik shakldagi haykaltaroshlik va mayda plastika turklarini yaratish;
- san'atning asosiy estetik kategoriyalarini qo'llash *kompetensiyalariga* ega bo'lishi lozim.

Modulni tashkil etish va o‘tkazish bo‘yicha tavsiyalar

“Haykaltaroshlik ashyolari bilan ishlash” moduli ma’ruza va amaliy mashg‘ulotlar shaklida olib boriladi.

Kursni o‘qitish jarayonida ta’limning zamonaviy metodlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo‘llanilishi, shuningdek, ma’ruza darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida taqdimot va elektron-didaktik texnologiyalarni;

- o‘tkaziladigan amaliy mashg‘ulotlarda ustaxonalar, sohaga oid muassasalar va soha mutaxassislarining ijodiy ustaxonalarida tashkil etilishi, badiiy ta’limning muhim ta’lim metodlarini qo‘llash nazarda tutiladi.

Modulning o‘quv rejadagi boshqa modullar bilan bog‘liqligi va uzviyligi

“Haykaltaroshlik ashyolari bilan ishlash” moduli bo‘yicha mashg‘ulotlar o‘quv rejasidagi “Raqamli universitet” modeli va oliy ta’lim jarayonini boshqarishning axborot tizimlari”, “Ta’lim menejerining innovatsion kompetentligi” kabi modullar bilan uzviy aloqadorlikda olib boriladi.

Modulning oliy ta’limdagi o‘rni

Modulni o‘zlashtirish orqali tinglovchilar badiiy ta’limning ta’lim va tarbiya jarayonlarini o‘rganish, ularni tahlil etish, amalda qo‘llash va baholashga doir kasbiy kompetentlikka ega bo‘ladilar.

MODUL BO‘YICHA SOATLAR TAQSIMOTI

№	Modul mavzulari	Auditoriya o‘quv yuklamasi		
		Jami	Nazariy	Amaliy mashg‘ulot
1.	Mayda plastika tushunchasi, mayda plastik asarlarning o‘ziga xosligi. Mayda plastikaning asosiy turlari. Medalyer san’ati, mayda plastika ta’sirchanligining asosiy vositalari.	2	2	
2.	Kompozitsiyaning plastik yechimi, hajmdoshlik, masshtablilik, proporsionallik, shakl plastikligi qonunlari. Medalyer san’ati asarlarining o‘ziga xosligini o‘rgatish	2	2	
3.	Kichik shakldagi miatyurli hajmdagi haykaltaroshlik asarlari. Ommaviy jismlar san’atiga oid, kam sonli, betakror minatyurali haykaltaroshlik namunalari. texnologiyalari qo‘llaniladigan san’at asarlari.	2		2
4.	Natyurmort, peyzaj, kichik hajmdagi shaklli, landschaft dizayni, kinitik mayda plastik haykaltaroshlik asarlari. Kichik shakldagi badiiy quyish, chekanka, toblash, yopishtirishning zamonaviy	4		4
5.	Abstrak haykaltaroshlik, minimalizm va postminimalizm - haykaltaroshlikning yangi zamonaviy oqimlari sifatida	4		4

	Jami:	14	4	10
--	--------------	-----------	----------	-----------

NAZARIY MASHG‘ULOTLAR MAZMUNI

**1-mavzu. Mayda plastika tushunchasi, mayda plastik asarlarning o‘ziga xosligi. Mayda plastikaning asosiy turlari. Medalyer san’ati, mayda plastika ta’sirchanligining asosiy vositalari.
(2 soat)**

Tasviriy san‘atda ushbu turning tasvir ob‘yekti, asosan, inson qiyofasi shuningdek, hayvonlar (animalistika), tabiat o‘bektlari (manzara) va narsa buyumlarning (natyurmort) va turli ko‘rinishlari hajmli tasvirlanadi. Bu san‘atning ikkita asosiy ko‘rinishi bo‘lib - aylanib kuzatish imkonini beruvchi dumaloq haykallar hamda kuzatuvchiga faqat bir tomondan ko‘rishga mo‘ljallangan bo‘rtma (qabariq) tasvir, rel‘yef deb yuritiladigan turi bor. Rel‘yef haykaltaroshligi o‘z navbatida, yuzada o‘bekt tasvirini bir oz bo‘rttirib ishlanadigan barel‘yefga hamda yuzaga nisbatan ancha bo‘rtib chiqqan tasvir garel‘yefga bo‘linadi. Shuningdek nursoya o‘yini hisobiga ko‘zga tashlanadigan qilib tekis yuzaga ishlanadigan yana bir o‘yma tasvir (kontrrel‘yef) ko‘rinishi ham mavjud. Haykaltaroshlik bajaradigan vazifasi va mazmuniga ko‘ra quyidagi turlarga bo‘linadi: monumental haykaltaroshlik, bezak haykaltaroshligi, dastgoh haykaltaroshligi

**2-mavzu. Kompozitsiyaning plastik yechimi, hajmdoshlik, masshtablilik, proporsionallik, shakl plastikligi qonunlari. Medalyer san’ati asarlarining o‘ziga xosligini o‘rgatish
(2 soat)**

Zamonaviy xaykaltaroshlik uslublari. Zamonaviy haykaltaroshlikning rivojlanish bosqichlari. Haykaltaroshlikda kompozitsion mavzularning shakillanish bosqichlari. Haykaltaroshlikda uyg‘unlik tushunchasi. Haykaltaroshlik kompozitsiya maqsadlarni belgilash. Memorichilikda xaykaltaroshlik asarlarining axamiyati. Haykaltaroshlikni amalda ishlatilish uslublari. Haykaltaroshlik kompozitsiya maqsadlarni belgilash. Memorichilikda xaykaltaroshlik asarlarining axamiyati. Haykaltaroshlikni amalda ishlatilish uslublari.

AMALIY MASHG‘ULOTLAR MAZMUNI

**1-mavzu. Kichik shakldagi miatyurli hajmdagi haykaltaroshlik asarlari. Ommaviy jismlar san’atiga oid, kam sonli, betakror minatyurali haykaltaroshlik namunalari. texnologiyalari qo‘llaniladigan san’at asarlari.
(2 soat)**

Zamonaviy xaykaltaroshlik uslublari. Zamonaviy haykaltaroshlikning rivojlanish bosqichlari. Haykaltaroshlikda kompozitsion mavzularning shakillanish bosqichlari. Haykaltaroshlikda uyg‘unlik tushunchasi

Plastik haykaltaroshlik-haykaltaroshlikning bir turi sifatida monumental haykallarda, yodgorlik haykallarda, shuningdek, binolarning ichki va tashqi bezak ishlarida keng qo'llaniladi. Ular o'lcham jihatdan kichik bo'lib, mustaqil amaliy ahamiyat ham kasb etadi. Maxsus loydan ishlanadigan kichik o'lchamdagi o'yinchoq haykalchalar ham plastik haykallar hisoblanadi. Ularni ba'zan mayda plastika deb ham atashadi.

2-mavzu. Natyurmort, peyzaj, kichik hajmdagi shaklli, landshaft dizayni, kinitik mayda plastik haykaltaroshlik asarlari. Kichik shakldagi badiiy quyish, chekanka, toblash, yopishtirishning zamonaviy (4 soat)

Zamonaviy xaykaltaroshlik uslublari. Zamonaviy haykaltaroshlikning rivojlanish bosqichlari. Zamonaviy haykaltaroshlik rivojlangan davlatlar tajribasida. Zamonaviy xaykaltaroshlik uslublari. Zamonaviy haykaltaroshlikning rivojlanish bosqichlari. Haykaltaroshlikda kompazitsion mavzularning shakillanish bosqichlari. Haykaltaroshlikda uyg'unlik tushunchasi. Haykaltaroshlk kompazitsiya maqsadlarni belgilash. Memorchilikda xaykaltaroshlik asarlarining axamiyati. Haykaltaroshlikni amalda ishlatilish uslublar.

3-mavzu. Abstrak haykaltaroshlik, minimalizm va postminimalizm - haykaltaroshlikning yangi zamonaviy oqimlari sifatida. (4 soat)

Haykaltaroshlikda uyg'unlik tushunchasi. Haykaltaroshlk kompazitsiya maqsadlarni belgilash. Memorchilikda xaykaltaroshlik asarlarining axamiyati. Haykaltaroshlikni amalda ishlatilish uslublari. Abstrak haykaltaroshlik, minimalizm va postminimalizm - haykaltaroshlikning yangi zamonaviy oqimlari.

Haykaltaroshlik mashg'ulotlarida asosan ikki turdagi yumshoq va qattiq materiallardan foydalaniladi. Yumshoq materiallarga loy, plastilin, vosk kulolchilikda ishlatiladigan loylar kabi materiallar, qattiq materiallarga esa yog'och, marmar, bronza va boshqa turdagi qattiq materiallar kiradi. Haykaltaroshlik dastgohlari oddiy yog'ochdan yoki temirdan yasaladi. Unda ishlash qulay bo'lishi uchun uning ustki qismi xuddi kulolchilik asbobi singari aylanadigan bo'ladi. Quyida dastgohlardan namunalar keltirilgan. Haykaltarosh ishlatadigan asosiy asbob -uskunalar va asboblarni ko'rib chiqamiz. Qanday bo'lmasin siz biror narsa sotib olishdan oldin, ba'zi haykaltarosh ustaxonasidagi mashg'ulotlarga qatnab, bundan haqiqatan ham sizga nima kerakligini amalda anglab, barcha asboblari va uskunalar bilan bevosita tanishish yaxshiroqdir. Bundan tashqari, haykaltaroshlikning ba'zi asboblarni sotuvda topishdan ko'ra, o'z qo'llaringiz bilan yasab olishingiz osonroq bo'ladi. Asboblari bugun sotuvda topiladi lekin siz

xohlagandek qulaylikka ega bo'lmisligi mumkin. Ba'zida to'plamdagi asboblarning atigi ikki yoki uchtasini ishlatishga ehtiyoj bo'ladi.

II. MODULNI O'QITISHDA FOYDALANILADIGAN INTREFAOL TA'LIM METODLARI.

“Aqliy hujum” metodi

Aqliy hujum usuli

Aqliy hujum (breynstroming - aqlar to'zoni) – amaliy yoki ilmiy muammolar yechish g'oyasini javoaviy yuzaga keltirish.

Aqliy hujum va masalani yechish bosqichlari

1. Mustaqil fikrlang xayolingizga kelgan barcha g'oya, fikrlarni qog'ozga yozing.
2. Barcha g'oya va fikrlarni yozing, agar ular takrorlanayotgan bo'lsa, maxsus belgi qo'ying.
3. G'oyalarni baholang.
4. Eng maqbul g'ova guruh g'ovasi sifatida shakllantiradi.
5. ... sh

“SWOT-tahlil” metodi.

M... ni tahlil qilish, ta... bilimlarni mustahkamlash, takrorlash, baholashga, mustaqil, tanqidiy fikrlashni, nostandart tafakkurni shakllantirishga xizmat qiladi.

S – (strength)

• кучли томонлари

W – (weakness)

• заиф, кучсиз томонлари

O – (opportunity)

• имкониятлари

T – (threat)

• тўсиқлар

Namuna: Rassom ijodkorlar uchun SWOT tahlilini ushbu jadvalga tushiring.

S	Rassom kim ? Badiy asar yaratuvchi.	Rassom bu tinmay izlanuvchi ijodkor inson
W	Umumbashariy ahamiyatga ega bo'lgan rassomlar.	Zamonaviy yunalishda ijod etayotgan taniqli rassom A.Nuridinov asarlarida sevgi, oila, sadoqatlik, tarbiya va jamiyatdagi falsafiy tamoyillar asosida ijod etayotgan ijokorlardandir
O	Rassomlar chiziqlar, shakllar, ranglar, tasviriy san'at vositalari yordamida badiy obrazli asar yarata oladigan insonlar. (ichki)	Ular tasviriy san'at vositalardan, chiziqlar, shakllar, tasviriy san'at vositalari bilan tasvir orqali o'z g'oyasini, fikrini bayon eta oladilar.
T	To'siqlar (tashqi)	Rassomlarga erkinlik bo'lmasa chiziqlar, shakllar, tasviriy san'at vositalari bilan o'z asarlarida tasvir orqali bayon eta olmaydilar.

“Baliq skeleti”

Natyurmort kompozitsiyasini “Baliq skeleti” chizmasi Bir qator muammolarni tasvirlash va uni yechish imkonini beradi. Tizimli fikrlash, tuzilmaga keltirish, tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. 4

Натюрморт ўй
рузгор буюмларидан
ташқил топади.

Динамика-статика
ритим, симметрия,

З.Кавалевская.,
А.Икромжонов
Р.Ахмедов,

**Мисол: “Рассом ижодкорлар” мавзусидаги матн.
Биламиз. Билишни истаймиз? Билиб олдик. (БББ)**

Bilamiz	Bilishni istaymiz	Bilib oldik
1.Rassom yangi g'oyada asar yaratadigan inson.	1.Xar bir izlanuvchi insonni rassom deb atash mumkinmi?	Ilmiy amaliy izlanishlarni olib boruvchi, yangi usul va vositalarni qo'llay oladigan insonni rassom deymiz.
2.Rassomlar tasviriy vositalardan, chiziqlar shakllar, vositalarni o'z asarlarida tasvir orqali bayon eta oladigan insonlar. Ma'naviy estetik tarbiyalovchi	2.Dunyodagi g'oyaviy kompozitsilarni tasvirla oladigan rassomlar qatoriga kimlarni kiritsa bo'ladi.	R.Ahmedov tasvirlagan asarlar hozirgi rassomlar uchun amaliy metodik o'quv jarayonidagi rivojlanishida foydalanilmoqda.
3.Rassomlar asarida insonlarni ma'naviy-ma'rifiy estetik tarbiyalovchi insonlardir.	3.Rassom bo'lish uchun nima qilish kerak?	O'ral Tansiqboyev manzaralarini butun o'zbekistondagina emas balki yevropa davlatlrida xam maroq bilan tomosha qiladilar.
4.Rassom bu tinmay izlanuvchi inson	4.Ijodiy asarlarni tasvirlashni payoni bormi?	Abdulhaq Abdullayev portret janrida ijod etgan taniqli rassomlardandur.
5.Umumbashariy ahamiyatga ega bo'lgan rassomlar.	5.Kompyuterda ijodiy asar yaratsa bo'ladimi ?	Zamonaviy yunalishda ijod etayotgan taniqli rassom A.Nuridinov asarlarida sevgi, oila, sadoqatlik, tarbiya va jamiyatdagi falsafiy tamoyillar asosida ijod etayotgan ijokorlardandir.
6.O'zbekistonlik rassomlar	O'zbekistonda taniqli metodik qo'llanmalar, uslubiy qo'llanmalar ustida ishlab kelayotgan taniqli rassom va pedagoglardan kimlarni bilasiz?	O'zbekistonda taniqli metodik qo'llanmalar, uslubiy qo'llanmalar ustida ishlab kelayotgan taniqli rassom va pedagoglardan: B.Boymetov, M.Nabiyev,

Интерьерда натюрмортни акс этириш

Интерьер -

xonadonning ko‘rinishini perspektivada aks etiriladi. Tasviriy san‘at janrlaridan: natyurmort, portret, tarixiy, maishi animal ko‘rinishlarda fon vazifasini o‘taydi.

Intererda uyni eshik derazalarning shakli, hajmi, devor va shift, polni bezagi va uy jihozlarining bezagi tasviri orqali qaysi davrga mansubligini bilib olishimiz mumkin. Interer - ichki me‘moriy muxit xolati orqali xonadon sohibasining didi haqida yoki zavod sexning jihozlanishiga qarab ilmiy, taraqqiyot holati haqida xulosa chiqarish mumkin. Intererda natyurmortni perspektivada aks etirish, tasvirlash jarayonlari ko‘rsatilgan.

Interer, kompozitsiyasi mavzusidatasviriy san‘at o‘qitishning zamonaviy texnologiyasini qo‘llash.

Кейс-стади” методи

«**Keys-stadi**» - inglizcha so‘z bo‘lib, («catse» – aniq vaziyat, hodisa, «stadi» – o‘rganmoq, tahlil qilmoq) aniq vaziyatlarni o‘rganish, tahlil qilish asosida o‘qitishni amalga oshirishga qaratilgan metod hisoblanadi. Mazkur metod dastlab 1921 yil Garvard universitetida amaliy vaziyatlardan iqtisodiy boshqaruv fanlarini o‘rganishda foydalanish tartibida qo‘llanilgan. Keysda ochiq axborotlardan yoki aniq voqea-hodisadan vaziyat sifatida tahlil uchun foydalanish mumkin. Keys harakatlari o‘z ichiga quyidagilarni qamrab oladi: Kim? (Who), Qachon? (When), Qayerda? (Where), Nima uchun? (Why), Qanday? Qanaqa? (How), Nima-natija? (What).

“Keys metodi” ni amalga oshirish bosqichlari

Ish bosqichlari	Faoliyat shakli va mazmuni
1-bosqich: Keys va uning axborot ta‘minoti bilan tanishtirish	<ul style="list-style-type: none"> ✓ yakka tartibdagi audio-vizual ish; ✓ keys bilan tanishish(matnli, audio yoki media shaklda); ✓ axborotni umumlashtirish; ✓ axborot tahlili; ✓ muammolarni aniqlash
2-bosqich: Keysni aniqlashtirish va o‘quv topshirig‘ni belgilash	<ul style="list-style-type: none"> ✓ individual va guruhda ishlash; ✓ muammolarni dolzarblik iyerarxiyasini aniqlash;

	✓ asosiy muammoli vaziyatni belgilash
3-bosqich: Keysdagi asosiy muammoni tahlil etish orqali o‘quv topshirig‘ining yechimini izlash, hal etish yo‘llarini ishlab chiqish	✓ individual va guruhda ishlash; ✓ muqobil yechim yo‘llarini ishlab chiqish; ✓ har bir yechimning imkoniyatlari va to‘siqlarni tahlil qilish; ✓ muqobil yechimlarni tanlash
4-bosqich: Keys yechimini yechimini shakllantirish va asoslash, taqdimot.	✓ yakka va guruhda ishlash; ✓ muqobil variantlarni amalda qo‘llash imkoniyatlarini asoslash; ✓ ijodiy-loyiha taqdimotini tayyorlash; ✓ yakuniy xulosa va vaziyat yechimining amaliy aspektlarini yoritish

“Insert” metodi.

Metodning maqsadi: Mazkur metod tinglovchilarda yangi axborotlar tizimini qabul qilish va bilimlarni o‘zlashtirilishini yengillashtirish maqsadida qo‘llaniladi, shuningdek, bu metod tinglovchilar uchun xotira mashqi vazifasini ham o‘taydi.

Metodni amalga oshirish tartibi:

- o‘qituvchi mashg‘ulotga qadar mavzuning asosiy tushunchalari mazmuni yoritilgan input-matnni tarqatma yoki taqdimot ko‘rinishida tayyorlaydi;
- “Tasviriy san’at” bo‘yicha yangi mavzu mohiyatini yorituvchi matn ta’lim oluvchilarga tarqatiladi yoki taqdimot ko‘rinishida namoyish etiladi;
- ta’lim oluvchilar individual tarzda matn bilan tanishib chiqib, rangtasvir bo‘yicha o‘z shaxsiy qarashlarini maxsus belgilar orqali ifodalaydilar. Matn bilan ishlashda tinglovchilar yoki qatnashchilarga quyidagi maxsus belgilardan foydalanish tavsiya etiladi:

Belgilar	1-matn	2-matn	3-matn
“V” – tanish ma’lumot.			
“?” – mazkur ma’lumotni tushunmadim, izoh kerak.			
“+” bu ma’lumot men uchun yangilik.			
“– ” bu fikr yoki mazkur ma’lumotga qarshiman?			

Belgilangan vaqt yakunlangach, ta’lim oluvchilar uchun notanish va tushunarsiz bo‘lgan ma’lumotlar professor - o‘qituvchi tomonidan tahlil qilinib,

izohlanadi, ularning mohiyati to'liq yoritiladi. Savollarga javob beriladi va mashg'ulot yakunlanadi.

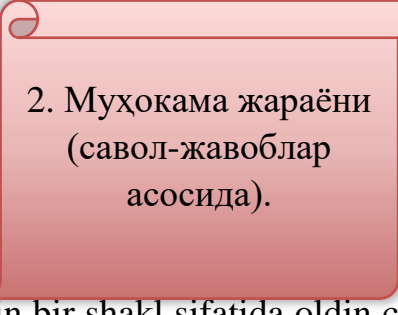
“Брифинг” методи.

“Briefing” - (ing. Briefing - qisqa) Rangtasvir bo'yicha biror – bir masala yoki savolning muhokamasiga bag'ishlangan qisqa press - konferensiya.

О'tkazish bosqichlari:

1. Тақдимот қисми.

2. Муҳокама жараёни
(савол-жавоблар
асосида).

Brifing jarayonlarini o'tkazish mumkin. Shuningdek, biror bir asar chizmasidan oldin bir shakl sifatida oldin chizilgan bior asar masalan: “Monaliza” portretini olaylik tinglovchilar bilan birga shu asar qachon va kim tomonidan yaratilganligi muhokama qilinadi va boshqa rassomlarni chizgan portretitahlil qilinadi. Talabalar yoki tinglovchilar tomonidan yaratilgan yangi asar taqdimoti o'tkaziladi.

“Portfolio” metodi.

“Portfolio” – (ital. Portfolio - portfel, ingl. hujjatlar uchun papka) ta'limiy va kasbiy faoliyat natijalarini autentik baholashga xizmat qiluvchi zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan hisoblanadi. Portfolio mutaxassisning saralangan o'quv - metodik ishlari, kasbiy yutuqlari yig'indisi sifatida aks etadi. Jumladan, har bir tinglovchilarning modul yuzasidan o'zlashtirish natijasini elektron portfoliolar orqali tekshirish mumkin bo'ladi. Oliy ta'lim muassasalarida portfolioning quyidagi turlari mavjud:

Faoliyat turi	Ish shakli	
	Individual	Guruhiy
Ta'limiy faoliyat	Talabalar portfoliosi, bitiruvchi, doktorant, tinglovchi portfoliosi va boshq.	Talabalar guruhi, tinglovchilar guruhi portfoliosi va boshq.
Pedagogik faoliyat	O'qituvchi portfoliosi, rahbar xodim portfoliosi	Kafedra, fakultet, markaz, OTM portfoliosi va boshq.

Har bir tinglovchi kurs mobaynida o'zining shaxsiy portfoliosini kiritib boradilar.

III. NAZARIY MATERIALLAR

1-mavzu. Kompozitsiyaning plastik yechimi, hajmdoshlik, masshtablilik, proporsionallik, shakl plastikligi qonunlari. Medalyer san'ati asarlarining o'ziga xosligini o'rgatish (4 soat)

Borliqni idrok etish mashg'ulotlarining vazifalari quyidagilardan iborat: O'quvchilar e'tiborini borliqdagi ajoyib narsa, ko'rinish va hodisalarga qaratish orqali (shuningdek, shakllar, ranglar va boshqalar) ularda borliqqa nisbatan qiziqish uyg'otish, ularda chizish istagini hosil qilish va rivojlantirish, tabiatning turli fasllaridagi o'ziga xos go'zalligini ko'ra bilishga o'rgatish;

- tabiat go'zalligini idrok etishda asosiy tasavvurlar va fantaziyani qo'llashga o'rgatish (daraxt, shox-shabballarda, qor uyumlarida turli shakllarni ko'rish va boshqalar);
- o'quvchilarni tabiatdagi, hayotdagi, ijtimoiy hodisalardagi (mahallalardagi, shaharlardagi va qishloq maydonlarining badiiy bezagidagi) go'zallikni ko'ra bilishga va idrok etishga o'rgatish;
- o'quvchilarda tasviriy san'atning hayot bilan, atrof-muhit bilan bog'liqligi haqida tushuncha berish.

Borliqni idrok etish darslarida bolalar tabiat quchog'iga sayrga olib chiqiladi va u yerda kuzatish bilan birga turli daraxtlarning shoxlari, ildizlari, barglari hamda boshqa tabiiy materiallar to'plab boriladi.

Borliqni idrok etish mashg'ulotlarida sinfda mavzu bilan bog'liq bo'lgan filmlar, slaydlar, san'at asarlarining reproduksiyalari namoyish etiladi. Musiqa asarlari tinglanadi, she'rlar o'qiladi. Shuningdek, badiiy materiallar, o'quv asboblari, rassomlarning faoliyatlari bilan ham tanishtiriladi.

Namunaviy topshiriqlar

"Oltin kuz", "Bahor keldi", "Kumush qish", "Yozgi ishlar" haqida suhbat.

Naturaga qarab tasvirlash

a) Naturaga qarab rasm ishlash

- o'quvchilarda qalam bilan turli yo'nalishlarda erkin to'g'ri, egri, to'liqsimon, qiya va aylana shaklidagi chiziqlar o'tkazish malakalarini hosil qilish;
- rasmni qog'oz yuzasida turlicha joylashtirishga o'rgatish;
- narsaning shakli, rangi, fazoviy holati, o'lchovlarini o'zaro solishtirish orqali to'g'ri ko'rishga va tasvirlay olishga o'rgatish;
- narsaning rangini bir me'yorda bo'yash malakalarini hosil qilish;
- rasm ishlash jarayonida shakl, mutanosiblik, qismlarning o'zaro bog'liqligiga, chiziladigan narsa - qush, hayvonlar, inson tana qismlarining o'lchovlari o'rtasidagi nisbatlarni to'g'ri olishga o'rgatish.

Namunaviy topshiriqlar

Bayroqcha, soat, baliqcha, havo sharlari, tandir non, o'rik, tol, shaftoli, olcha barglari, mevali daraxtlarning gullari, bahorgi gullarning o'ziga qarab rasmini ishlash.

b) Naturaga qarab haykal ishlash

- haykaltaroshlikda ishlatiladigan materiallar va asboblardan tanishtirish;
- o'quvchilarning narsalarni (shakli, hajmi, o'lchovlarini) o'zaro taqqoslash orqali loy va plastilin bilan ishlash malakalarini shakllantirish;
- haykaltaroshlikka doir maxsus atamalar bilan tanishtirish.

Namunaviy topshiriqlar

O'yinchoqlar-tuya, echki, o'rdakcha, toychoq, xo'roz, buzoqcha, jo'jalarning haykalchasini va baliq relefini o'ziga qarab haykalini yasash.

Kompozitsion faoliyat

Kompozitsiya mashg'ulotlarining vazifalari quyidagilardan iborat:

a) Rangtasvir kompozitsiyasi

- o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlari va fantaziyasini o'stirish;
- rasm chizishda bolalarni qog'ozdan maqsadga muvofiq ravishda foydalana olishga o'rgatish;
- rasmda tasvirlanayotgan narsalarning ko'rinishlarini mazmunan bir-biriga bog'lay bilish va ularni qog'oz yuzasida tasvirlay olishga o'rgatish;
- mazmunli rasmda tasvirlanayotgan qismlarni shakl va rang jihatidan muvozanatini saqlay bilishga o'rgatish;
- odamlar, hayvonlar, daraxt va boshqa shu kabilarning tana tuzilishini hamda ularning o'zaro bog'liqligini, ulardagi go'zalliklarni rasmlarda tasvirlay olishga o'rgatish;
- bolalarni axloqiy, estetik jihatdan tarbiyalashga ko'maklashish.

Namunaviy topshiriqlar

"Kuz sahovati", "Bahorgi ishlar", "Kapalaklar raqsi", "O'rik gulladi", "Elkanli qayiq", "Kuzgi shudgor", "Qahraton qish", "Varrak uchirish", "Ikki echki", "Sholg'om", "Mosh boshqa maqtanmaydi" nomli hikoyalar asosida rasm ishlash.

b) Dekorativ kompozitsiya (6 soat)

- o'quvchilarning tasviriy malakalarini o'stirish; yo'lsimon naqshlarning xususiyati bilan tanishtirish;
- bo'yoqni suv bilan eritish va u bilan kerakli yuzalarni tekis bo'yash;
- mo'yqalamning uchi bilan ishlashga o'rgatish; naqsh unsurlarining takrorlanishi yoki qaytarilishi (shakli va rangi jihatidan) to'g'risida ma'lumot berish; ertak va hikoyalarning mazmuniga mos holda rasm ishlash yuzasidan dastlabki tushunchalar berish va amaliy ishlarni bajarishga o'rgatish;
- o'quvchilarda shakl va rangni sezish hislarini o'stirish;

- naqshlarning go'zalligini his qilishni rivojlantirish; tabiiy materiallar va rangli qog'ozlardan kesish, qirqish va yopishtirish orqali turli dekorativ bezaklar, naqshlar tuzishga o'rgatish.

Rangshunoslik yuzasidan esa quyidagi vazifalar amalga oshiriladi:

- o'quvchilarni asosiy va hosila ranglar bilan tanishtirish; asosiy va hosila ranglar haqida tushuncha berish, asosiy ranglarning tuslarini (masalan, och qizil, qizg'ish, to'q qizil va h.k.) suv bilan aralashtirish orqali rang hosil qilishga o'rgatish;
- asosiy ranglarni o'zaro aralashtirish orqali hosila ranglarni (yashil, binafsha, zarg'aldoq ranglar) topa bilish malakalarini rivojlantirish;
- asosiy va hosila rang tuslarini tevarak-atrofdagi narsalardan topa bilish va nomlarini ayta bilishga o'rgatish;

Namunaviy topshiriqlar

Geometrik shakllardan, barglar, gullarning tasvirlaridan yo'lsimon va kvadrat shaklida naqshlar ishlash. Qog'ozdan yasalgan (bolalar uchiradigan) "Laylak"ni badiiy bezash. Tabiiy materiallardan (barglar, o't-o'lanlar, gullar, meva va sabzavot urug'lari va h.k.) hayvon va qush tasvirlarini ishlash, naqshlar tuzish. Mo'yqalam bilan ishlash yuzasidan mashqlar bajarish.

v) Haykaltaroshlik kompozitsiyasi

- o'quvchilarda ijodiy qobiliyatlarni o'stirish;
- loy va plastilin bilan ishlash malakalarini rivojlantirish;
- narsalarning hajmi, shaklini his qilish hamda ularni tasvirlash, chamalash qobiliyatlarini o'stirish;
- ma'lum bir mazmuni haykaltaroshlikning ifodalilik vositalari yordamida tasvirlashga o'rgatish.

Namunaviy topshiriqlar

"Tovuq va jo'jalar", "O'rdak va o'rdakchalar" mavzusida kompozitsiyalar ishlash. "Sabzavot va mevalar", "Ajdarho", "O'yinchoq toychoq", puflab chalinadigan "O'yinchoq hushtak" mavzularida dekorativ haykallar ishlash.

IV. AMALIY MASHG'ULOT MATERIALLARI

1-mavzu. Kichik shakldagi mi'iatyurli hajmdagi haykaltaroshlik asarlari.

Ommaviy jismlar san'atiga oid, kam sonli, betakror minatyurali haykaltaroshlik namunalari. texnologiyalari qo'llaniladigan san'at asarlari.

(2 soat)

Haykaltaroshlik - Dunyo bo'ylab dunyoning dunyo bo'ylab dunyoni ommaviy shakldan foydalanadigan vizual san'at turlaridan biri. Bo'yoq va grafikadan farqli o'laroq, haykaltaroshlik balandligi va uni har tomondan ko'rish mumkin, bu bizning kundalik hayotda o'ralgan narsalar kabi uch o'lchovli narsalar.

Haykaltaroshlik ishini haqiqatga olib kelish uchun, u bo'yalgan. Shunday qilib, masalan, qadimgi Misrda edi. Evropa san'atida, bo'yalgan haykal bilan bir qatorda, haykalning tabiiy rangi qadrlangan. Bundan tashqari, turli xil materiallardan olingan haykaltaroshlik bor. U dekorativ, ba'zan qimmatbaho narsaga o'xshaydi. Bular Olimpiya Zevs haykali - fil suyagi va oltindan yaratilgan dunyoning etti mo'jizalaridan biri edi.

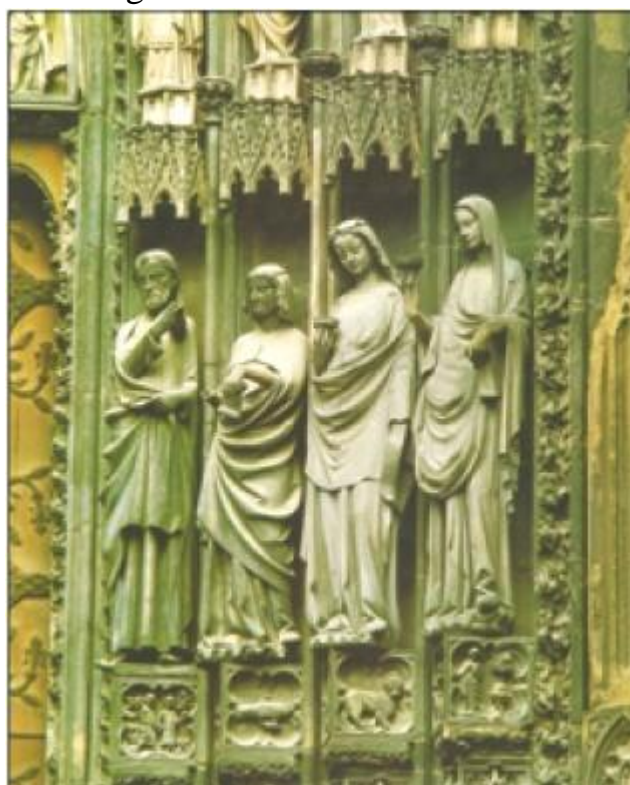
M. Ancolat. Nestor-xronikol

Giovanni Lorenzo Bernini. Apollo va Dafne

Kievning Golder Kafedralidan bas-relefor

Strasburgdagi sobor portali (Frantsiya)

Haykaldir aylanma Agar uni aylanib o'tish mumkin bo'lsa yoki samolyotga joylashtirilsa - keyin u yordam berish. Bir necha tur turlari mavjud: agar rasm orqa tomondan past bo'lsa - bizning oldida bas-relef Agar u juda kuchli harakat qilsa va deyarli yumaloq haykal bo'lsa - yuqori yengillik Agar yengillik chuqur bo'lsa, u ... qarama-qarshi.

Haykal kichik bo'lishi mumkin - u kichik plastik; O'rta o'lchamda va mustaqil rol o'ynaydi - keyin rasm va grafika kabi qo'ng'iroq qiling mashinalar; Mahobatliarxitektura binosi, tabiiy muhit (yodgorliklar, park va boshqalar) bilan bog'liq.

Haykal shuningdek qatlchilik texnikasida farq qiladi. U qattiq toshdan o'yib, gipsdan yasalgan gipsni to'kib tashlang, yog'ochdan kesilgan, yumshoq materiallar - loydan tayyorlangan, metallardan tayyorlangan yumshoq materiallar - loydan, plastik materialdan yasalgan haykal.

Qanday haykaltaroslarni shahringizda, qishloqda qanday haykallar borligini yodda tuting. Qaysi biri sizga eng muvaffaqiyatli ko'rinadi va nima uchun?

Yodgorlik o'rnatilgan xotira qurilgan odamning tarjimai holini eslang. Haykaltarosh o'z mablag'lari o'z-o'zidan universal qiymatini ifoda etadimi? Bu odamning o'ziga xosligini nima ta'kidlaydi?

Tasavvur qiling, siz sevimli shoiringiz yoki yozuvchingiz yodgorligini loyihalashingiz kerak. Sizning fikringiz qanday bo'ladi?

Talabalar ishlaydi. Hayvonlar haykal: mushuk, ajdaho, ayiq, it

Dars kitobida tasvirlangan vositalar va materiallar yordamida haykalni yarating. Ushbu reja uchun past plastmassa misoli sifatida o'zingizning haykaltaroshlik ishingizni tahlil qiling:

Ishning nomi, uning muallifi.

Ish bajariladigan material (plastmassa, loy va boshqalar).

Nega siz haykalingiz uchun ushbu uchastkani tanladingiz?

Siz aniq o'tishga harakat qildingiz - xarakteringizdagi tinchlik yoki aksincha, harakati? Sizningcha, nima deb o'ylaysiz?

Sizningcha, bu ishni ko'rib chiqish yaxshiroq deb o'ylaysiz? Sizning ishingiz haqidagi tasavvurni qanday urg'u berdingiz?

Hayotingizni turli tomonlardan ko'rib chiqing. Turli xil burchaklar tasvirni oshkor qilish uchun hech narsa qo'shadimi? Ehtimol, u boshqa burchakdan mutlaqo boshqa taassurotni yaratadimi?

Sizning haykaltarini sizni kattalashtirganini tasavvur qila olasizmi? Uni qayerdan bog'laysiz?

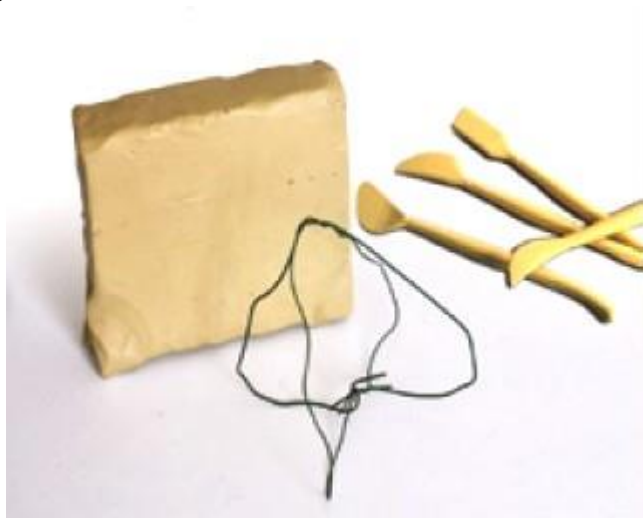
Haykaltaroshlik ishlarining bosqichlari

Lepak - Yumshoq plastik materialdan haykaltarosh surat yaratish. Modellashtirish uchun material - bu loy yoki plastinka.

Loy - tabiiy material. U yerdan qazib olinadi va suv bilan yumshoq holatga suyultiriladi. Yashil yoki kul rangni modellashtirish uchun. Kallodan yasalgan mahsulotlar 900 ° C gacha bo'lgan maxsus pechda kuydirilgan, keramika deb ataladi.

Plastikka - Sun'iy plastik massa. Bu yumshoq, quruq emas, loy kabi, ob'ektlar deformatsiyalanmagan va yoriq emas. U bir xil rangda bo'lishi mumkin. Ammo baland havo haroratida yoki quyosh plasterinali yumshatilgan va eriydi.

Modellashtirish uchun foydalanish uchun to'plamoq - uzunligi 15-20 sm uzunlikdagi yog'och yoki plastmassa belkurak, uning uchi qalam va ish olib boriladigan skeypton sifatida o'tkirlashdi. Stack ortiqcha loydan kesib tashlanadi, sirt tozalanadi, ular chuqurroq chuqurlashadi. Haykaltarosh ustida ishlash o'qi atrofida aylanib yuradigan taxtada yaxshiroqdir. Aks holda siz stol atrofida yugurishingiz yoki ishlashga tayyor bo'lmagan turli yo'nalishlarda aylanasiz va bu unga zarar etkazishi mumkin.

Asboblari va materiallar

Ishga kirishdan oldin, siz ko'rni ko'rishni xohlashingiz kerak bo'lgan meros yoki bo'yalgan tulki, kichkina hobbit yoki boshqa birovning kapitani, kichik xobbit yoki boshqa birovning kapitani.

Birinchidan, sizning fe'l-atvoringiz bilan qalam, belgilaringizning eskizlari bilan turli tomonlardan eskizlar bilan chizish. Axir, haykallar uch o'lchovli va hatto modellashtirish boshlanishidan oldin, siz qahramoningiz har tomondan qanday ko'rinishini ifodalashingiz kerak.

Agar haykal 20 sm dan katta bo'lsa, unda ramka qilish, uni stendga mahkamlash kerak, u kuchli bo'lishi kerak, deformatsiya qilinmasligi kerak. Bu yog'och palla yoki gorizontal plastinkaga biriktirilgan metall sim bo'lishi mumkin.

Ish boshlaganida, siz rasm hajmini aniqlashingiz kerak, rejalashtirilgan kompozitsiya uchun eng mos keladigan materiallar loy yoki plastinkin.

Vazifaga ijodiy yondashuv qahramonning tasvirini to'liq ochib berishga yordam beradigan tafsilotlarga alohida e'tibor berishni talab qiladi: tashqi ko'rinishi, nisbati, xarakterli xususiyatlar.

Haykaltaroshlik ishlarining bosqichlari

Tugagan ish

Yoxann-Georg Pinzel (XVIII san'at.) - Ukrainada ishlagan eng mashhur haykallardan biri. Ammo Pinzele haqida biografik ma'lumotlar, ammo biroz vaqt saqlanib qolgan. Ko'rinishidan, u Germaniya yoki Chexiya Respublikasidan edi. Ma'lumki, 1750 yilda usta Buktada (Ternopil viloyati) joylashdi. 1761 yoki 1762 yilda vafot etdi. Ammo, ammo ko'pchilik pinzelning ko'plab ishlari saqlanib qolgan, ularning har biri o'zining ulkan iste'dodidan dalolat beradi. Usta Buchich shahridagi Sent-Joriv shahridagi Sent-Jura, Sent-Joriv shahridagi Sent-Jura sobori dizaynida ishtirok etdi. Pinsel haykallari yog'ochdan, bo'yalgan va yarqiragan. Master Rasmlar tomonidan yaratilgan - Ibrohim, Shamshon, muqaddas Anna va boshqalar - kuchli va yorqin his-tuyg'ularga, eng zo'rlik va haqiqiy fojialarga to'la.

Pinzel. Avliyo Floriya tili

Dona (To'liq ismi - Donato Di Nikkolo di Betto (taxminan 1386-1466) - u Flentsiyada, Parma shahrida, shuningdek, paromda yashagan va u haykalni qiziqtirgan. Yana har tomondan tekshirilishi mumkin bo'lgan dumaloq haykallarni keltirib chiqara boshladi. Uning eng yaxshi asarlari - "Devid", erkak, uning go'zalligi, jasorati. Ammo ustaning oxirgi haykallari ("Mariya Magdalina", "Jumb") juda fojiali..

Donatello. Go'dak bilan Madonna

Haykaltarosh haykaltaroshlik

(Lat. Masxaraboz, kesish, kesish, kesish, plastmassa (yunon plastikasi), vizual, uch o'lchovli tasvirga asoslanib vizual san'atning ko'rinishi. Qoida tariqasida haykaldagi rasmning ob'ekti - bu kamera - kamerali (hayvoniy janr), hatto kamroq, hatto kamroq - tabiat (peyzaj) va narsalar (hali ham hayot). Shaklni kosmosda shakllantirish, uning harakati, imo-ishora, qora va oq modellashtirish, materialni modellashtirish yoki materialni qayta ishlash, keng qamrovli arxitektonani, uning massasining vizual ta'siri, Og'irlik munosabatlari, nisbatlarni tanlash, har bir holatda o'ziga xos, siluetning tabiati haykaltaroshlikning asosiy eksplektsion vositasidir. Ovozli haykaltaroshlik shaklida uyg'unlik, ritm, muvozanat, atrofdagi me'moriy yoki tabiiy muhit bilan o'zaro ta'sir, ma'lum bir modelning anatomik (tarkibiy) xususiyatlari asosida qurilgan.

Haykalni bo'shatish uchun haykaltaroshlikning ikkita asosiy navlari mavjud: ular bo'sh joyda bemalol joylashtiriladi va odatda, tekislik shaklida bo'lgani va relefni talab qiladi Uning kelib chiqishi.

2-mavzu. Natyurmort, peyzaj, kichik hajmdagi shaklli, landshaft dizayni, kinitik mayda plastik haykaltaroshlik asarlari. Kichik shakldagi badiiy quyish, chekanka, toblash, yopishtirishning zamonaviy (4 soat)

Uzoq vaqt davomida "haykaltaroshlik" va "plastmassa" tushunchasi sinonimlar deb topildi, ammo ularning ma'nosi shunchalik farq qiladi. Haykal kengroq tushunchadir. Yumshoq materiallar (loy, plastik, mum, Eglin) dan haykaltaroshlik texnikasi, boshqa - badiiy va vizual vositalardan haykaltaroshlik tasvirini berishga imkon beradigan. Rasmdan farqli o'laroq, grafiklar uyasi kichik ob'ektlar, tasvir uchun ob'ektlar bo'lishi mumkin bo'lgan hodisalarni qamrab oladi. Haykaltaroshlikdagi ifodali vositalar yanada yaxshilanish bilan rivojlanadi. Ko'p jihatdan, haykaltaroshlik aks sadosi arxitekturasi. Ikkala san'at turi va makon turi, tektoniklarning qonunlariga rioya qilish 1, ular tabiatda moddiy va ko'pincha bir-birlarini to'ldiradilar. Biroq, sezilarli farq bor. Arxitektura funksional maqsadiga ega, bu inson hayotiy faoliyatining ma'lum bir yo'lini tashkil qiladi, uni haykaltaroshlik haqida xabar berilmaydi. Haqiqiy, va vizual uch o'lchovli emas, bu san'atning asosiy xususiyati.

Haykaltaroshlar ovoz balandligi va shakliga sezgir. Bu qobiliyat plastik ijodning zaruriy tarkibiy qismidir, bu musiqachi yoki "mutlaq mikror" sifatida musiqachidagi "mutlaq mikror" sifatida. Ovozni tushunish nafaqat haykaltaroshda, balki tomoshabinda ham sodir bo'ladi. Haykaltaroshlarning mohiyatini tushunish uchun siz formalarning "o'yin" ni aniqlash, shakllanishda oqilona munosabatda bo'lishingiz kerak, chunki haykalning arzonligi, ammo ma'lum bir materialda ifodalangan rasm, ma'lum bir uslubda qilingan va ma'lum bir fikrni oshkor qilish. To'liq "o'qish" haykaltaroshi, materialning mohiyati, uning fizik fazilatlar va imkoniyatlari, uning fazilatlar, go'zalligi va xilma-xilligi.

1. Tektoniklar (yunon tilidan. Tektonik6S qurilish bilan bog'liq).

Chinning salqinligi va moyilligi erkaklik, tezlikni, qat'iyatlilik, jasorat, jasorat va soddalik, shuningdek, malhiy, qirollik va shuhratparastlik tasvirini yaratishga mos emas. Lao Tzu: "Kasallar loydan yasalgan, ammo loy, idishga aylanib, bu bo'lishni to'xtatadi", - dedilar. Bu materialga rasmning moddiy tashuvchisi bo'lish imkonini beradigan va murosali san'at bilan haykaltaroshlikka imkon beradigan xususiyat. Ofonizm shaklni umumlashtirish va badiiy qiyofa tarkibini jamlash qobiliyatiga bog'liq. Bu haykalning asosiy paradokslaridan biridan biri: bir tomondan, bu xulosa qilish uchun juda soddagina, chunki ikkinchisida umumlashtirilgan, chunki umumta'lim miqyosida ramziy ahamiyatga ega va u murakkablashadi uning tushunishi. Ko'pincha shakllarning oddiy kombinatsiyasi chuqur fikrni o'z ichiga oladi va aksincha, dekorativ ortiqchaliklar bo'shlik, tashvishqoqlikni ta'kidlaydi.

Bunday san'atdagi kabi haykal bu san'atdagi kabi qiziqarli, bu juda ko'p qisqadir va tomoshabinni ataylab ko'rish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Ammo bu jarayonda ishtirok etish uchun ba'zi qonunlarning ayrim qonunlari va haykaltaroshlik qoidalarini aniqlaydigan minimal bilimlarni o'zlashtirish kerak. Ko'zlarda ham o'qituvchilar va o'qituvchilar uchun (hozirgi va kelajakda) haykallarning bunday naqshlari va ifodali xususiyatlarini bilish kerak. Shu munosabat bilan haykalning o'ziga xos xususiyatlarini tushunishga yordam beradigan bir qator masalalarni ko'rib chiqish muhimdir.

Haykaltaroshlik turlari

Haykaltaroshlik bu san'at turiga tobora u uchun sezilarli darajada kelgusi kundalik hayotga kiradi. Ko'pincha biz haykalning bir qismi bo'lgan narsalar bilan o'ralganimizni sezmaymiz. Masalan, guruchlar, medag'izalar, tangalar, tangalar, javon, kayohlar va boshqalar. Bularning barchasi haykalning xilma-xilligi va uning yaxlitligi haqida bir vaqtning o'zida.

Asarlar va materiallar haykaltaroshxonaga qahramonning ulug'vor yodgorligi va kichik naqshinkor pendantni yaratishga imkon beradi. Ular orasida turli xil va haykaltaroshliklarning janrlari bor

Uch o'lchovli hajm asosida:

- **dumaloq haykal** Kosmosda erkin joylashgan asarlar, I.E., dumaloq ko'rib chiqish, o'yin hajmi va makonini taxmin qiling. Dumaloq haykal bir nechta **navlari**:
haykal (Raqam o'sib bormoqda);

haykaltaroshlik guruhi (ikkita raqam va bitta son va bitta butun sonning tarkibiy qismlarini aniqlash);

statuet (kichik o'lchamdagi haykallar figurasi, uning haqiqiy qadriyatlaridan kam);

torso (odamning tanasining haykaltaroshlik tasviri);

bo'g'in (inson gilos tasviri);

bosh (Boshning tasviri bilan cheklangan odamning haykaltarosh portreti).

Boshqa turdagi haykal paydo bo'ldi - **kinestetik** uni askarni talab qilmaydi, u o'zini o'zi amalga oshirilgan harakatlar tufayli namoyish etadi;

- **yordam berish** (Rasm - bu fonda xizmat ko'rsatadigan samolyotda joylashgan, "ko'tarilgan", "konveks"). Buning haykalidan xalos bo'lishning asosiy farqi shundaki, bu blokning yuz qismi qabul qilinadi, chunki u devor bilan bog'langan. Yengillik bir nechta **navlari** Ular arxitektura tekisligidagi maqsadlariga va pozitsiyasiga qarab farq qiladi (**frontal tarkibi, fidiz, shift, plitkalar, parchalanib ketgan**).

Yengillikning joylashgan joyi uning balandligi ta'sir qiladi:

bas-relef - Kichik balandlikka ega bo'lish, u umumiy hajmining kamida yarmini bajaradi. Bastal-rellikdagi haqiqiy ovoz biroz talaffuz qilinadi, u fon va oldingi samolyot o'rtasidagi sayoz zonada tuziladi;

burker - Yuqori balandlikdagi yengillik, u balandlikning yarmidan ko'prog'idan ko'proq chiqadi. Kiruvchilarning namoyandalari haykallarni devorga yaqindan o'tkazib yuborishadi. Kuyishchilar uch tomondan ko'rish mumkin, u fonga bemalol kirib, haykaltaroshlik shaklini quchoqlaydi;

qarama-qarshi - chuqurroq yengillik, bu sirtida chiqmaydigan, ammo balandlikdan chiqib ketish;

aralash relief U bir necha turdagi yengillik elementlariga ega. Masalan, konveks naqshinkor tasvir pechkada, uning chuqur ingichka ingichka ingichka ingichka ingichka ingichka tortilgan.

-**monumental bezak**, aniq me'moriy va fazoviy yoki tabiiy muhit bilan bevosita bog'liq. Uning boshqa turdagi haykallarning asosiy farqi, masalan, arxitektura binosi bilan bog'liq, masalan, ajralmas mavjuddir. *yengil, freezes, old, Balustralar, portallar, bo'g'iqlar, haykallar shaklidagi ustunlar (karyatidlar, atlanta)*;

- **bezak** Parklar, bog'lar, ko'chalar, kvadratchalar, xilobonlar, favvoralar uchun mo'ljallangan. Arxitektura bilan bir qatorda shaharning ayrim qiyofasini yaratadi, landshaft yoki me'moriy ansamblga yo'naltirilgan alohida tuzilish bilan bog'liq emas. Dekorativ haykalda, siz buni aniqlashingiz mumkin **ko'rishlar**:

bog 'bog'i - dam olish maskanlarida joylashtirilgan (kvadratchalar, parklar, bog'lar, xiyobonlar, dam olish uylari, sanatoriya va boshqalar);

shahar- Shahar ko'chalarida joylashgan bo'lib, u ko'ziliq ko'chalarni tantanali, qiziqarli, ba'zan kulgili qiladi.

Shahar haykaltaroshlikda siz bir nechta tanlashingiz mumkin *yo'nalishlar*:

yodgorlik turli xil madaniyat, qahramonlarga va davlat arboblarga bag'ishlangan;

plastik ishlari Moskvada Arbatda joylashgan Arbatda joylashgan "Natali va A.S.S.S. Pushkin" haykalining tarjimai holi;

allegorik haykaltaroshlik Rasm orqali mavhum g'oyani uzatish. Shimoliy urushda Shvetsiyada Shvetsiyada bo'lgan Shvetsiyada bo'lgan personals-ga bag'ishlangan haykaltaroshlarning allegorik haykaltaroshlarning ishlashi mumkin; og'zaki xalq ijodidan fitna " Smokayak - tuzlangan quloqlar "Perm; Sankt-Peterburgda" Chizik-Pyshik ";

kollektiv tasvirni namoyish qilish haykaltaroshlik Har qanday kasb yoki ommaviy hodisalar (masalan, itning yodgorligi, yo'lakka, K. Bankiuzi

»haykaltarosh," o'pish "haykalining yodgorligi, derazaga ulangan" dushnik "haykaltaroshi; turar-joy binosi);

- **mashina** Mustaqil qadriyat va yaqin xarakterga ega bo'lish, to'g'ridan-to'g'ri arxitektura, landshaft bilan bog'liq emas. Bu ba'zi bir joyda mo'ljallanmagan, uning idroki joylashgan joyga ta'sir qilmaydi.

"Mashinas" so'zidan yuz berdi - bu usta ish paytida haykalni qo'yadigan aylanma stend. Shuning uchun, po'lat haykaltiya buyumlarning rasmlari (inson, ob'ektlar, hayvonlarning) haqiqiy hajmiga yaqin. U barcha stakan muzeylar, turar joylar, ko'rgazmalarda, u tanish vositasi bo'lgan ko'rgazmalarda joylashgan;

- **kichik shakli haykaltaroshlik** O'zining mohiyatida ko'pchilik va turli xil belgilar, funktsiyalar va janrlarning keng doirasi. Kichik shaklning haykali turar-joylararo ichki mavzular, din xonalari uchun mo'ljallangan kichik mahsulotlarni chaqirish uchun odatiy holdir;

- **Kichik plastik** (Kichik, miniatyura) o'lchamlari). Eng qadimgi sayoz plastmassalar - bu san'at *xamirlik*. (Urgan holda qattiq o'lchanadigan minerallarda o'tkazilgan). Ushbu asarlarning ba'zilari ko'plab chuqurliklarga ega bo'lib, ular ularni muhr sifatida ishlatishga imkon berdi. Rasmlarning o'zi deb nomlangan *intilish* turli madaniy va tarixiy davrlarda turli shakllar turlicha bo'lgan. Yana bir xil sayoz plastmassalar - *suyak o'ymasi* (fil suyagi, walrus), ularning ishlari kichik o'lchamlarga ega. Dunyoning turli burchaklarida ular ushbu baliqchilik bilan shug'ullanishganiga qaramay, ozchilik eng mashhur bo'ldi. Bular orasida Shimoliymogorsk ustalari va yapon miniatyuralari - Netzke raqamlari kiradi.

Sayoz plastmassalarning turli xil asarlari juda katta. Bular kiradi *kichik raqamlar* yarim qimmatbaho toshlar, yog'och, bronza, chinni, fayans, shisha; *kofir tasvir bilan plitalar* Fibulning funktsiyalarini (mahkamlagichlar), ko'priklar, xuket, qadoqlar, tangalar, medallar va boshqalar ijro etish. Bir tomondan, sayoz plastmassa asarlari utilitar va inson hayotida muhim ahamiyatga ega emaslar (kofirlashtirilgan rasmlar shaklida kalitlar uchun asosiy zanjirlar), ikkinchisida, ular jiddiy diniy, fuqarolik g'oyalarini olib boradilar. Masalan, medal - plastinkaning ikkala tomonida joylashgan ba'zi belgilarning yoki butparastlik, xochga mixlangan Masihni aks ettirgan butparastlik haykalchasidir.

Yaqinlashma darajasiga ko'ra Kortlar K. *Haqiqiy narsalar* Atrofdagi voqelik quyidagi turlarni ajratadi:

- **haqiqiy** - plastmassa rasmlar orqali haqiqatan ham mavjud voqelikning ob'ektlari va hodisalarini aks ettiradi;

- **allegorik** - Bu identifikatsiya belgilari tizimi o'rnatilgan oddiy rasmga o'xshaydi, bunda uni hal qilishga imkon beradi. Alleegory haykaltaroshlik bilan osonlikcha taniqli xususiyatlarni o'z ichiga oladi. Masalan, ko'zlarida ko'zlari va ko'yilagi bo'lgan ayolni tasvirlab beradigan haykal adolatni anglatadi.

Turli xil allegoriya - *shaxsiylashtirish*, Inson qiyofasi shaklida mavhum tushunchaning timsolini bildiradi. Masalan, g'alabani ifodalovchi Nik; Taqdirni bildiruvchi boylik; Erkinlikni tavsiflovchi libertas.

Haykalban haykallarning shaxsiy asarlari doirasida daryolar, tog'lar, shaharlar va hatto mamlakatlar tasviri yaratilgan. Ushbu asarlarning mohiyatini idrok etish uchun tushuntirish xati, belgilarning mohiyatini tushuntirish majburiydir;

- **mavhum**- Bu faqat rasm, ob'ekt, hodisalar yoki kontseptsiyaning ichki mohiyatini ochadigan kollektiv plastik tasvirni yaratish. Tashqi o'xshashlik muhim emas. Ba'zi bir alomatlar real shaklda masofadan o'xshash bo'lishi mumkin, aks holda haykal g'oyasini "o'qish juda qiyin bo'ladi. Umuman olganda, plastmassa tasvir odatiy narsalarga boshqacha qarashga imkon beradigan belgilar va atributlar bilan to'ldiriladi. Mavhum haykalda ma'lum bir hodisaning asosiy lahzalarida yorqinroq (masalan, "ayol", "Qora". "Qora". "Tiriklar". "On"; "Qushlar" k . Brankuzyy).

Shakl asosida Quyidagi haykallar yoritilgan:

- **yodgorlik** - Haykalchanning eng keng tarqalgan shakli asosiy vazifa tarixiy shaxsning eslatmasini yoki "Abadiy" materialdagi muhim voqealarni saqlab qolishdir. Yodgorliklarga rahmat, biz voqealardan o'tgan odamlar haqida ko'p yillar davomida esladik. Bunday holda, yodgorlik o'tmish sadosi emas, bu har bir avlod uchun muhim emas, chunki har bir madaniy va tarixiy davrda u o'zini anglatadi;

- **yodgorlik** Yodgorlikka juda yaqin. Shuningdek, u odamlarga ba'zi muhim voqealar haqida odamlarga o'xshamaydi. Bir qarashda, yodgorlik va yodgorlik o'rtasidagi chegarani ushlab turish juda qiyin. Biroq, ularning har biri o'ziga xos xususiyatiga ega. Birinchidan, yodgorlik ko'proq palataning ifoda shakllariga ega va yodgorlik har doim ulug'vordir. Ikkinchidan, yodgorlikning tasvirlangan ob'ekt taniqli ekanligi, chunki bu er va boshqa shaxsning asl hayoti va xususiyatlarning voqelikidan foydalanadi. Yodgorlik bunday tafsilotlarga muhtoj emas, chunki atributlar chuqur ma'noga ega, vaqtni va tashqarisida tushunarli; Nyu-Yorkdagi Volgograd yodgorligi; Nyu-Yorkdagi vatan O. Tsadkina "monumenti; 1940 yilda Gollandiyalik Rotterdam shahrining bombardimonini eslatadi).

Yodgorlik yodgorligi o'rtasida yana bir farq bor: uning joylashuvi doimo shaharning me'moriy muhiti bilan izohlanadi. Yodgorlik joyni diqqat bilan tanlashni talab qiladi, chunki u shahar manzarasining markaziy qismlaridan birini egallab olgan holda, shahar manzarasining markaziy qismini egallab, o'z-o'zidan bo'sh joy uslubini belgilaydi. Yodgorlik uchun sizga bu buyukligim boshidan kechirishi uchun bu yodgor va tomoshabin o'rtasida masofa kerak. Obinmasining ta'siri, yodgorlikning er yuzidan ajratib turadigan va har bir voqelikdan ajratilgan identifikatsiya xususiyatiga aylanadigan boshqa joyga olib keladigan boshqa joyga olib boradigan, yodgorlikning ta'siri.

"Peestal" tushunchasi, shuningdek, "oyoq" ni anglatadi. Biroq, poydevori yodgorlik va poydevor bilan yodgorlik bilan bog'liq. Garchi u yodgor va tomoshabin o'rtasidagi masofani belgilaydi, ammo yodgorlikda bunday talaffuz qilinmaydi. Yodgorlikning poydevori barcha rasmning mazmunini ochib beradigan haykallar, releflar ko'rinishida o'zining suratga kirishi.

Yodgorlikning poydevori, yodgorlikning poydevori, mashina haykalining poydevori bitta umumiy mulk hisoblanadi; Ular badiiy yo'l va tomoshabin o'rtasidagi chegarani voqelik va san'at olami o'rtasidagi chegarani anglatadi;

- **qabr toshi** - Haykalbozlik turi yodgorlik va yodgorlik bilan juda yaqin, shuningdek, abadiylik mavzusi bilan bog'liq. Yodgona yodgorligidan farqli o'laroq, qabr toshlari hayot va o'lim, o'lmaslik va o'lgunga ta'sir qiladi;

- **janr haykaltaroshlik** Oldingi barcha turlardan farq qiladi. Bu abadiy xotiraning mavzusi bilan bog'liq emas, turli xil turli xil hayotiy vaziyatlar va hodisalarni aks ettiradi. Shakl realistik, allegorik va hatto mavhum bo'lishi mumkin. Uning o'ziga xosligi turli xil san'atning turli janrlaridan foydalanib plastik shaklda hayotni aks ettiradi.

3-mavzu. Abstrak haykaltaroshlik, minimalizm va postminimalizm - haykaltaroshlikning yangi zamonaviy oqimlari sifatida

(4 soat)

Qadimgi davrlardan ko'rinib turgan hayvonlar, bu janr XIX asr boshlarida bir necha yo'nalish bo'lganida tuzilgan.

Birinchi yo'nalish Bu hayvonlarning tasvirlarida tabiiylikni saqlash bilan bog'liq, ikkinchisida hayvonlar insoniy fazilatlarining fazilatiga aylangan ishlari bilan ajralib turadi. Rasm shakli boshqacha - abstraktsiyadan tortib, yozishdan allegoriyaga.

Portret - umuman yoki o'ziga xos shaxsiyatda inson qiyofasini yaratish. Jang bir vaqtning o'zida sodda va qiyin, chunki haykalni ifodalovchi vositalarda cheklangan, bu plastik shakllanish jarayonini murakkablashtiradi.

Ba'zi haykaltaroshlar tabiiylikka intilishadi (odam tasvirlangan); Boshqalar modelni idealizatsiya qilishadi (kishi o'zlarini boshqalarning nazarida ko'rishni istaganida tasvirlangan).

Turli xil madaniy va tarixiy davrlarda portret janrini rivojlantirish o'ziga xos xususiyatlarga ega (xalq, sinf, davr vakili) yaratilgan bo'lib, ular bir necha portretning portretidagi tanlovga olib keldi navlar:

- kamera portret tashqi dunyoning ichki dunyosini yashirgan tashqi soddaligi bilan ajralib turadi. Bu muallifning modelga norasmiy munosabati bilan yaqqol namoyon bo'ladi;

- parad portretta tantanali ko'rinadi va shu bilan birga tomoshabindan olib tashlanadi, go'yo juda ko'p miqdordagi dekorativ elementlar (kostyum, aksessuarlar, atributlar elementlari elementlari);

- portret-janr - Har qanday shaxsiyatning portreti emas, balki boshqa janr bilan sintezga asoslangan aniq portret g'oyasini amalga oshirish. Masalan, tarixiy shaxsning tasviri ikkita janrni birlashtiradi: portret va tarixiy janr, Apollon haykali - portret va mifologik janr.

Uy xo'jaligining haykalida kamroq keng tarqalgan, mifologik va tarixiy janrlar.

Maishiy janr Kundalik hayotning haykalida, hayot voqeligini tanishish bo'yicha oshkor qilishni ta'minlaydi. Uy xo'jalik janrining asarlarining tarkibi juda chuqurlikdagi mavzularga, falsafiy ildizlarga ega bo'lib, tomoshabinni murakkab hayot muammolari haqida o'ylashga undadi.

Tarixiy va mifologik janrlar Uzoqroq rivojlanish tarixiga ega. Tarixning mavzulari, mifologiya va din mavzulari uzoq vaqtdan beri haykaltaroshlar haqida

xavotirda, chunki har bir davr uning tarixiy voqealari, mifologik yoki diniy joylar bilan ajralib turadi.

Hali ham hayot va manzara. Dastlab, ular faqat boshqa har qanday etakchi janr bilan birgalikda ishlatilgan. Ammo yaqinda, mavzu va tabiat plastmassa asarlari uchun alohida uchishganida, tomoshabinni tirik organizm sifatida dunyoga qarash imkoniyatini beradi. Ushbu janrlarni ishlab chiqishning shartlari haykallar bilan tajriba bo'lib, ularni tasvirlangan va makka ta'siridan qochish imkonini beradigan haykaltaroshlik bilan shug'ullanishga imkon berdi.

Fradiment janri. Inson tanasining individual elementlari, tabiat ob'ektlari va ob'ektlarining parchalari mavjud.

Ushbu janrni rivojlantirish uchun badiiy rag'batlar, arxeologik qazishmalarda, ularning barcha tartibsizliklari bilan ifodalangan va qiziqarli bo'lib qolgan. Uning Odekligi tufayli ular yig'ish mavzusiga aylandilar. Asta-sekin, parchalar haykaltaroshlikda mustaqillikka erishdi.

Ushbu janrning yorqin vakillari, inson tanasining qismlarining badiiy asariga, V. Bokxonni atrofida atrofda gilarining e'tiborini jalb qilganlarning e'tiborini tortdi.

V. KEYSLAR BANKI

Keys.

Dizaynerlarni dizayn nazariyasi asoslari, perespektiva, yorug‘lar, yarim soyalar, reflekslar va soyalar nazariyasi hamda chizmatasvirning texnika va texnologiyasi haqida tanishtirib borish;

Milliy natyurmortni tasviriy san‘at o‘qitishning zamonaviy texnologiyasini qo‘llanilishini tushuntirish;

3. Kelajakdagi mustaqil ishlar asosini yaratish uchun Dizaynerlarga amaliy mashg‘ulotlar asosida zaruriy bilimlarni berish.

Кейсни бажариш босқчилари ва топшириқлар:

- Кейсдаги муаммони келтириб чиқарган асосий сабабларни белгиланг(индивидуал ва кичик гуруҳда).
- Dizaynerlarga амалий машғулотлар асосида зарурий билимларни бериш.

Dizayn turlari va sohalarini rivojlantirish metodikasi dasturi:

1. Tinglovchiga tasvirlanayotgan buyumlarning tekislik va kengliklariga tushayotgan yorug‘liklar va ulardagi tuslarning xususiyatlarini bir-biriga aloqadorligini hisobga olishni tushuntirish;

2. Dizaynerlarni chizmatasvir nazariyasi asoslari, perespektiva, yorug‘lar, yarim soyalar, reflekslar va soyalar nazariyasi hamda chizmatasvirning texnika va texnologiyasi haqida tanishtirib borish;

3. Kelajakdagi mustaqil ishlar asosini yaratish uchun Dizaynerlarga amaliy mashg‘ulotlar asosida zaruriy bilimlarni berish.

Mashg‘ulot paytida:

Tinglovchi va talabalarining asosiy va yuqori amaliy bilimlardan qoniqish hosil qilishlari uchun o‘quv ustaxonasi kerakli yorug‘lik va chizmatasvirda qo‘llaniladigan zarur jihozlar bilan ta‘minlanishi kerak.

Ishlatiladigan ashyolar;

har xil yumshoqlikdagi oddiy grafitli qalamlar, ko‘mir, sous, sagina. planshet, qog‘oz, o‘chirgich.

chizmatasvir ishlash uchun dastgoh (molbert).

TOIFALASH JADVALI VA KONSEPTUAL JADVALINI - guruhlarga qo‘llash, o‘rganilayotgan hodisa, tushuncha, fikrlarni ikki va undan ortiq jihatlarini bo‘yicha taqqoslashni ta‘minlaydi. Tizimli fikrlash, ma‘lumotlarni tuzilmaga keltirish, tizimlashtirish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

TOIFALASH JADVALI VA KONSEPTUAL JADVAL.

1-guruh

Interer, kompozitsiyasi mavzusida ishlash zamonaviy pedagogik texnologiyalarni izohlang.

2-guruh

Interer kompozitsiyasi mavzusida ishlash zamonaviy pedagogik texnologiyalarda tasvirlash.

TOIFALASH JADVALI

Perespektiva turlari.		
Chiziqli perespektiva	Fazoviy perespektiva	Perespektivada tasvirni o‘zlashtirish:
Giometrik qurilish uslubida	Tasviriy san‘at tur va janr, asarlarida kuzatuvchidan uzoqlashgan sari havo muxiti ta‘sirida tus va ranglarni o‘zlashtirishni o‘rganadi.	Ufq chizig‘i, kesishish nuqtasi, kartina tekisligi, ko‘rish nuqtasi, ko‘rish maydoni

KONSEPTUAL JADVAL

Interer, kompozitsiyasi mavzusida ishlash	Intererda, toifalar, ajralib turadigan belgilar va shu kabilar	
	Pedagogik vazifa	Amalga oshiriladigan ishlar
Interer, kompozitsiyada to‘g‘ri ko‘rish idrokini rivojlantirish	Intererda rang, shakllar va miqdor, o‘lchamni bilish	Xonadagi ichki ko‘rinishni to‘g‘ri topish, Interer, kompozitsiyasida ishlash noto‘g‘ri joylashgan buyumlarni aniqlash, xonadagi buyumlarni yetmagan elementlarini tasvirlash.
Ko‘rish xotirasi hajmini kengaytirish va uni aniqlashtirish	Xonadagi buyumlarni shakllarni eslab qolish	Stolga 5-6 ta intererni tasviri asosida rasmlar qo‘yiladi, buni talabalar eslab qolishlari kerak, so‘ng rasmlardan biri olib qo‘yiladi talabalar rasmlarni qayta ko‘rib, qaysi rasm yo‘qligini topishlari kerak.

Fazoviy tasavvurlarni shakllantirish	O'ng, chap, yon, orqa, old, baland, past kabi fazoviy mo'ljal olish	Perespektivada chap tomonida qanday predmetlar borlig'ni ko'rsatishni taklif etish: xonani derazalari qaysi tomoningda turibdi, eshik, shkaf qaysi tomonida turibdi, stol va stullarni joylanishini tekshiring.
Ko'rish analizi va sintezini rivojlantirish	Tasvirlashda intererni elementlarini ko'rib analizi va sintezini rivojlantirish va tasvirlash	Ko'rsatilgan intererda peres pektivani chizilgan loyxada ko'rsating, - Xonani ichki jixozlanishini ko'rsating.

Tavsiya qilinayotgan tasvirlar o'zbek xalq amaliy bezak san'ati bilan mo'jaz rangtasvir – miniatyura san'atining uyg'unlashuviga oydinlik kiritadi

VI. MUSTAQIL TA'LIM MAVZULARI

Mustaqil ishni tashkil etishning shakli va mazmuni

Mustaqil ta'lim tegishli o'quv moduli bo'yicha ishlab chiqilgan topshiriqlar asosida tashkil etiladi va uning natijasida tinglovchilar bitiruv ishi dirasida referat yoki kurs ishini tayyorlaydi.

Mustaqil ish talablari har bir tinglovchi o'zi tanlagan rassom ijodi yoki badiiy asar taqdimotini tayyorlaydi.

Mustaqil ish taqdimoti quyidagi tarkibiy qismlardan iborat bo'ladi:

- Sarvaraq;
- annotatsiya;
- mundarija;
- asosiy qism: nazariy tahlil;
- illyustratsiyalar ilovasi;
- xulosa;
- glossariy;
- adabiyotlar ro'yxati.

Keyslar banki;

Boshqa materiallar (fanni o'zlashtirishga yordam beruvchi qo'shimcha materiallar: elektron ta'lim resurslari, ma'ruza matni, glossariy, test, krossvord va boshq.)

Shuningdek, mustaqil ta'lim jarayonida tinglovchi kasbiy faoliyati natijalarini va talabalar uchun yaratilgan o'quv-metodik resurslarini "Elektron potrfolio" tizimiga kiritib borishi lozim.

Mustaqil ish mavzulari

Kompyuter grafikasi haqida ma'lumot.

Reklama plakati eskizini tayyorlash.

Kompyuter grafikasi va uning asosiy vazifalari.

Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.

Kompyuter grafikasining qo'llash imkoniyatlari.

Reklama plakati eskizini tayyorlash.

Kompyuter grafikasi kursiga qo'yiladigan asosiy talablar.

Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.

Kompyuter grafikasining texnik vositalari.

Reklama plakati eskizini tayyorlash.

Kompyuter grafikasida qo'llaniladigan grafik dasturlar haqida ma'lumot.

Reklama plakati eskizini tayyorlash.

Windows amaliyot tizimidagi grafik muharrir.

Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.

Corel Draw grafik dasturi paketi. Uning grafik va servis imkoniyatlari.

Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Adobe Photoshop grafik dasturi paketi. Uning grafik va servis imkoniyatlari.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Auto CAD grafik muharriri.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Grafik muharrirlarda chizma, rasmlarni tahrirlash va printer qurilmasi yordamida chop qilishni o'rganish.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Kompyuter grafikasining turlari.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Kompyuter grafikasi qanday fan ?
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Kompyuter grafikasidan foydalanish.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Grafik chiqarish qurilmalari.
Badiiy vositalar tekst modellari va palitraga qo'shimcha effektlar, tasvirlarni yaratish va chiqarish haqida ma'lumot.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Kompyuter grafikasining qanday turlari mavjud?
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Tasvirlar animatsiyasi haqida ma'lumot.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Taqdimotlar va uni yaratish usullari.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Kompyuter grafikasining rivojlanish bosqichlari.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Kompyuter grafikasining fanlar bilan aloqasi.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Kompyuter grafikasining hayotga tatbig'i.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Dizayn san'atida zamonaviy reklamaning o'rni.
Dizayn texnologiyasi, asbob-uskunalar, materiallar va ulardan foydalanish.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.
Badiiy loyihalashda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash.
Reklama plakati eskizini tayyorlash.
Belgi va ramziy belgilarning kelib chiqish tarixi, ularning turlari.
Belgi va ramziy belgilar kompozitsiyasi loyihasini yaratish.

VII. GLOSSARIY

ГЛОССАРИЙ

- Абстракция** –мавҳум шакл ва чизиқлардан иборат тасвирий санъат асари
- Авантитул** –титулдан олдинги бет
- Абриса** - ташқи кўриниш, хомаки режа
- Автографский** - тошбосма учун махсус қоғоз тури (корнпапир)
- Автолитография** - муаллифлик тошбосма асари
- Акватинта** - офортнинг бир тури бўлиб, махсус рух тахтачадаги чизма шаклларни соя фарқларга ажратиб ишлаш
- Аккомпанемент** – жўрлик
- Натюрморт** – жонсиз буюмлар тасвири
- Образ** – асар руҳиятини очиш, сиймо, тимсол
- Орнамент** - -нақшли безак
- Офорт** – мис, рух пластинкаларга тасвир туширилиб, махсус асбобларда чизилади, кислотада ишлов берилиб, сўнгра босма усулда нусха олиш
- Офсет** – босма формадан резина мосламага кўчириб, ундан қоғозга босиш усули
- Палитра** – бўёқларни аралаштириш учун ясалган махсус таглик
- Акцент** – асар яратишда керакли жойларга урғу бериш
- Архитектоника** – китоб элементларининг жойлаштириш қурилмаси
- Асфальту** - битум ва минерал моддалар аралашмасидан иборат таббий ва сунъий масса, қоришма
- Афиша** - томоша ҳақида эълон
- Биговка**– тайёр босма маҳсулотини буклаш жойидаги ботик чизик
- Блик** - Ёруғлик нури энг кўп акс этган ялтироқ жой
- Буквица** – матн бошланишидаги нақшли бош ҳарф
- Форзац** – китоб варақларини муқова билан бириктириб турадиган қоғоз ёки латта
- Форма** – шакл
- Форма** – қолип

Формат – ўлчам

Форэскиз – хомаки нусхадан олдинги бирламчи чизгилар

Фрагмент – асарнинг кичик бир лавҳаси

Фронтиспис – титул ёнига жойлаштирилган расм ва китобнинг асосий мазмунининг тасвири

Характер - феъл, ахлоқ, хулқ-тасвирий санъатда моделнинг ички ва ташқи қолатини ўзига хослигини белгилайди

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI
I. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining asarlari:

1. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2017. – 488 b.
2. Mirziyoyev SH.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. 1-jild. – T.: “O‘zbekiston”, 2017. – 592 b.
3. Mirziyoyev SH.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. –T.: “O‘zbekiston”, 2018. – 507 b.
4. Mirziyoyev SH.M. Niyati ulug‘ xalqning ishi ham ulug‘, hayoti yorug‘ va kelajagi farovon bo‘ladi. 3-jild.– T.: “O‘zbekiston”, 2019. – 400 b.
5. Mirziyoyev SH.M. Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari. 4-jild.– T.: “O‘zbekiston”, 2020. – 400 b.

II. Normativ-huquqiy hujjatlar:

6. O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentabrda qabul qilingan “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-sonli Qonuni.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevral “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi 4947-sonli Farmoni.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 21 sentabr “2019-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5544-sonli Farmoni.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 27 may “O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5729-son Farmoni.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 27 avgust “Oliy ta’lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini joriy etish to‘g‘risida”gi PF-5789-sonli Farmoni.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktabr “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-sonli Farmoni.
12. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020 yil 25 yanvardagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi.
13. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001 yil 16 avgustdagi “Oliy ta’limning davlat ta’lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 343-sonli Qarori.
14. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2015 yil 10 yanvardagi “Oliy ta’limning Davlat ta’lim standartlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 2001 yil 16

avgustdagi “343-sonli qaroriga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish haqida”gi 3-sonli qarori.

III. Maxsus adabiyotlar:

1. Gulobod Qudratulloh qizi, R.Ishmuhammedov, M.Normuhammedova. An’anaviy va noan’anaviy ta’lim. – Samarqand: “Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi” nashriyoti, 2019. 312 b.
2. Ibraymov A.Ye. Masofaviy o‘qitishning didaktik tizimi. metodik qo‘llanma/tuzuvchi. A.Ye. Ibraymov. – T: “Lesson press”, 2020. -112 bet.
3. Ishmuhammedov R.J., M.Mirsoliyeva. O‘quv jarayonida innovatsion ta’lim texnologiyalari. – T.: “Fan va texnologiya”, 2014. 60 b.
4. Muslimov N.A va boshqalar. Innovatsion ta’lim texnologiyalari. O‘quv-metodik qo‘llanma. – T.: “Sano-standart”, 2015. – 208 b.
5. Obrazovaniye v sifrovuyu epoxu: monografiya / N. Yu. Ignatova ; M-vo obrazovaniya i nauki RF ; – Nijniy Tagil: NTI (filial) UrFU, 2017. – 128 s. http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/54216/1/978-5-9544-0083-0_2017.pdf
6. Oliy ta’lim tizimini raqamli avlodga moslashtirish konsepsiyasi. Yevropa Ittifoqi Erasmus+ dasturining ko‘magida. https://hiedtec.ecs.uni-ruse.bg/pimages/34/3_UZBEKISTAN-CONCEPT-UZ.pdf
7. Qodirxo‘jayev F. Badiiy bezak san’ati. Monografiya. - T.: “Ilm ziyo”, 2017.
8. R.Xudayberganov. Kompozitsiya. -T.: Sharq nashr, 2008.
9. O‘zbekistonning zamonaviy san’ati. – Toshkent, 2004.
10. Usmonov B.Sh., Habibullayev R.A. Oliy o‘quv yurtlarida o‘quv jarayonini kredit-modul tizimida tashkil qilish. O‘quv qo‘llanma. T.: “Tafakkur” nashriyoti, 2020y. 120 bet.
11. Andrew Paquette. An Introduction to Computer Graphics for Artists.- Springer Publishing Company, Incorporated, USA 2013.
12. David Spencer “Gateway”, Students book, Macmillan 2012.
13. English for Specific Purposes. All Oxford editions. 2010, 204.
- 14.Lindsay Clandfield and Kate Pickering “Global”, B2, Macmillan. 2013. 175.
- 15.Mitchell. H.Q., Marileni Malkogianni “PIONEER”, B1, B2, MM Publiciations. 2015. 191.
16. Mitchell. H.Q. “Traveller” B1, B2, MM Publiciations. 2015. 183
17. Steve Taylor “Destination” Vocabulary and grammar”, Macmillan 2010.
- 18.Bobojonova G.I. Fazoviy san’atlarni xis qilish. – T.: MRDI. 2007. – 26 b.
- 19.Yusupova N. Ranglarga yashiringan sirlar. -T.: DAVR PRESS, 2010. - 152 b.
- 20.Xudayberganov R. Tasviriy san’atda rang. – Toshkent. TDSI o‘quv bosmaxonasi, 2004.

21. Xudayberganov R. Ranglar jilsi. – Toshkent. TDSI o‘quv bosmaxonasi, 2009.

IV. Internet saytlar:

1. <http://edu.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi.

2. <http://lex.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.

3. <http://bimm.uz> – Oliy ta’lim tizimi pedagog va rahbar kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish Bosh ilmiy-metodik markazi.

4. <http://ziyonet.uz> – Ta’lim portali ZiyonET.

<http://natlib.uz> – Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi.